

Sto let v Propadlu

Hana Šíková

V roce 1910 byla v Plzni-Doudlevcích založena Jednota divadelních ochotníků, od roku 1975 divadlo nese název Propadlo. Soubor má za sebou bohatou divadelní činnost, v jeho řadách se vystřídala řada známých hereckých osobností, např. v 80. letech se souborem několik let spolupracoval Ladislav Pešek, který hrál v Lucerně roli vodníka Ivana, v Maryše Lízala. Poslední léta zde režíroval známý herec Jiří Samek, dlouhá léta charakteristickou scénografií vytváří plzeňský výtvarník Jaroslav Pleskal. Posledních třicet let bylo Propadlo spjato se jménem herce a režiséra Štěpána Maroviče, v rodinné tradici pokračuje v roli principálky jeho snacha Dáša Marovičová. Soubor pravidelně účinkuje v Divadle Dialog, též ho můžete vidět na festivalech a divadelních přehlídkách. Sté výročí své činnosti oslavil 10. dubna v prostorách současné mateřské scény. K oslavě jubilea byli pozváni všichni hrající i nehrající členové Propadla a zástupci ostatních plzeňských divadelních souborů.

Současný kolektiv divadelního souboru Propadlo Plzeň, který se v roce 2010 přiřadil k souborům se stoletou tradicí. Foto: archiv souboru.

Narozeninové blahopřání Radimu Vašinkovi

Luděk Horký

Radim Vašinka se narodil v květnu roku 1935 a ve slovníkové literatuře se o něm dočtete, že je to český recitátor, herec, divadelní režisér, dramatik a principál undergroundového a nonkonformního Divadla Orfeus. Jenže to není zdaleka všechno.

Radim Vašinka vystudoval přírodovědeckou fakultu v Brně, obor geologie. A geologa ještě rok po škole dělal. V Ostravě. Považuje to dodnes za výhodu, neboť to v něm podpořilo exaktní myšlení. O lidech, kteří jdou ze střední školy rovnou na DAMU, míní, že nemohli poznat skutečný život, o kterém pak hrají. Tvrdí, že je možné skutečnou realitu krátkodobě studovat, třeba jako paní Bohdalová, která se šla, než hrála pomatenou, dívat na dva týdny do Bohnic, ale výsledky že jsou většinou jen k smíchu. Pokud jde o divadlo, všechno začalo v roce 1958, když založil spolu se Zdeňkem Čecháčkem v Brně

„V roce 1967 založil Radim Vašinka divadelní klub U Orfea na Malostranském náměstí v Praze. Vlastně nejen to. Zformoval divadlo Orfeus, které působí po mnoha vcelku vzrušujících peripetiích dodnes.“

soubor X 59. Ten se proslavil nekonvenčním inscenováním poezie. „V Iksce jsem si začal s inscenováním poezie pod vlivem Ludvíka Kundery, za nímž jsme chodili a on nám rafinovaně tu a tam podstrčil nějaké knížky, třeba E.F. Buriana.“ Radim Vašinka plně propadl myšlence a poetice metaforického divadla. A už mu to zůstalo. V divadle X 59 byla výborná parta. „Dělal tam Milan Uhde, Láďa Frej, Štědroň, Wilhelmová, Skoumal, Töpfer tam začínal... Potom jsem to zkoušel v Praze na DAMU, ale tam jsem se nedostal, protože jsem neskýtal záruku talentu – to mi poslali písemně. Legrační bylo, že když jsem dělal přijímačky na DAMU, odskočil jsem si během pře-

stávky s fotkama z jednoho našeho představení z Iksky do Divadla Na zábradlí, a když jsem je ukázal tamnímu provoznímu řediteli, hned jsme se domluvili na hostování u nich. A mělo to obrovský úspěch, Praha byla na nohou, mimo jiné i proto, že se jednalo o texty velice odbojné, hrdli jsme pro

„...všechno začalo v roce 1958, když založil spolu se Zdeňkem Čecháčkem v Brně soubor X 59. Ten se proslavil nekonvenčním inscenováním poezie.“

Mirek Kovářik s Radimem Vašinkou na Wolkrově Prostějově 1993. Foto: Bob Pacholík.

Radim Vašínka v představení Divadla Orfeus Praha / Oldřich Wenzl: *Loučení není tak těžké, jak by se zdálo, ale nemám je rád.* Foto: DbČAD.

narvané divadlo a pak mi z DAMU přišlo písemně, že nemám talent." S Uhdeho Inzerátem na skřivánka, který Radim Vašínka režíroval, soubor X 59 v roce 1961 zvítězil na Wolkrově Prostějově. Následovala pohostinská vystoupení Iksky v Divadle Na zábradlí, kam nastoupil Radim Vašínka v divadelní sezoně 1962–1963 i do angažmá. Na zábradlí se stal v roce 1963 spoluautorem inscenace Vyšínutá hrdlička. V téměř roce ovšem z angažmá odešel. „Pak se mi nejednou – při pokusu dostat se na DAMU, i v roce 1963 při ročním angažmá v Divadle Na zábradlí – potvrdilo, že se svým pojetím divadla od běžné činohry odlišuji, nehodím se tam. A tak jsem musel jít dál cestou práce s amatérským souborem, kde jsem mohl dělat po svém. Na zájem a odezvu diváků jsme si dost dlouho nemohli stěžovat. Vedlo se nám i na přehlídkách.“ Dále pracoval Radim Vašínka jako umělecký vedoucí Vysokoškolského uměleckého souboru Praha, kde založil Takzvané divadlo poezie. Jeho inscenace opakovaně vítězily na národní přehlídce v Prostějově. V roce 1967 založil Radim Vašínka divadelní klub U Orfea na Malostranském náměstí v Praze. Vlastně nejen to. Zformoval divadlo Orfeus, které působí po mnoha vcelku vzrušujících peripetiích dodnes. A období, které členové tohoto originálního souboru prožili na adrese Malostranské náměstí 9, kde pod hlavičkou VUS a později Svazu klubů mládeže zadaptovali plesnivý sklepní archiv

„Radim Vašínka uvedl jako režisér na Malé Straně v československé premiéře Rózewiczovu Kartotéku, skeče P.H. Camiho, Ritsosovu Sonátu měsíčního svitu, Prévertovu hru Roura k rouře pasuje...“

PZO Motokov a vytvořili divadlo-klub, je asi nejslavnější érou Orfea v historii. Právě v té době se v klubu U Orfea scházeli ještě téměř neznámí básníci, překladatelé, výtvarníci, muzikanti a mladí diváci, přitahováni nekonvenčním prostředím i „plebejskými“ inscenacemi talentovaných divadelních naturščiků. Radim Vašínka uvedl jako režisér na Malé Straně v československé premiéře Rózewiczovu Kartotéku, skeče P.H. Camiho, Ritsosovu Sonátu měsíčního svitu, Prévertovu hru Roura k rouře pasuje, Obaldiovy aktovky Katova oběť, Nebožtík a Dusík, Čaj Šárky Smazalové, Brechtova Baala, poezii Egona Bondyho Zbytky eposu, verše z Velké knihy, Naivitu a posléze hry, které Bondy pro Orfea napsal. Ve všech těchto inscenacích Radim Vašínka také sám hrál. „Byly to bohatýrské doby, i když jsme to tehdy tak nevnímali. Jenže brzy přišli Rusáci a strašně se fízlovalo. Na představení hry Šárky Smazalové Čaj, inspirované Krejčovým pojetím Čechova, přišel jednou neblaze proslulý tajemník Maslov ze sovětské ambasády v doprovodu dvou estébáků a o přestávce se začali rozčilovat, že to, co děláme, je provokace. Atmosféra přestala být přátelská a já je musel zachránit před lynčováním, k němuž se nabízel radikálnější diváci. A další den nás čekal vyhozov.“ Orfeus byl roce 1971 na zákrok sovětského velvyslanectví zrušen, soubor z klubu vyhozen a na jeho místě zřízen klub Rubín. Vašínka existoval nadále jako herec na volné noze a jeho soubor živořil na různých štacích jako amatérský spolek. V roce 1973 se uchytil v agitačním středisku ve Švédské ulici (Hřebenky), kde uvedl novou inscenaci z Wenzlových poezie – Rozházené kopretiny (získal tři ceny na Wolkrově Prostějově v roce 1975). Z dalších titulů lze jmenovat text Rolanda Topora Dítě pana Vavřince, který uvedlo Divadlo Orfeus rovněž v československé premiéře, a jehož inscenace byla potřetí repríze opět zakázána, dále titul Miodraga Pavloviče Dramolety nebo Gilbertovy Piráty z Penzance. Bez povolení uvedl Radim Vašínka poezii

Egona Bondyho, samizdatový *Morový sloup* Jaroslava Seiferta, samizdatové vydání *Oříšků pro černého papouška* Jana Skácela, a také Bertolta Brechta. Bondyho a Skácela uváděl i ve svém bytě v Krakovské ulici na Vinohradech. Na volné noze hrál Radim Vašínka v Malém komediálním studiu, v zájezdové skupině Středočeského krajského kulturního střediska. Po likvidaci Orfea ve Švédské ulici se uchytil krátce na Solidaritě, po dvou měsících následovala opět likvidace a spolek se ocitl na Dobešce. Zde uvedl Radim Vašínka další wenzlovské inscenace. S titulem *Loučení není tak těžké, jak by se zdálo, ale nemám je rád* získal opět cenu na WP 1980. Cenu poroty na WP 1982 získal také v československé premiéře uvedený text Kozmý Prutkova *Ukvapený Turka*, v roce 1985 pak i *Tajemství vodních květin*. Od roku 1985 hrál Radim Vašínka na Divadelních poutích na Střeleckém ostrově (*Othello*, *O Sněhurce a jednom trpaslíkovi*, *O Kulfáčkovi*, *Sůl nad zlato*, *Historie českých proroků*, *Komenský se loučí s vlastní* a jiné). Na všech titulech se podílel i autorsky. Po převratu hrál čtyři roky ve svém Bytovém divadle ve Zborovské ulici na Smíchov-

„Orfeus byl roce 1971 na zákrok sovětského velvyslanectví zrušen, soubor z klubu vyhozen a na jeho místě zřízen klub Rubín.“

vě. „Bez prostoru pro hraní jsme byli i po zhroutil režimu, tak jsme začali hrát divadlo u nás v bytě. Pravda, návštěvníci museli vyšlapat ta čtyři patra.“ Z nových titulů Vašínkova bytového divadla se sluší uvést minimálně Bondyho popřevratové verše, doplněné korespondencí a hraným průvodním komentářem, uvedené pod názvem *V hospodě seděl, sanktusákovy pivo nedal a Seifertův Vlčí mák*. Kromě práce divadelní se Radim Vašínka systematicky věnuje také tvorbě pro Český rozhlas. Po čtyři roky uváděl svůj každotýdenní pořad *Nežádoucí texty*, ve kterém představil posluchačům více než sto za totalitního režimu perzekuovaných autorů. Získal třetí místo v anketě Českého rozhlasu „Neviditelný herec 2008“ za četbu *Deseti prvních let* Egona Bondyho.

Od získání prostorů bývalého krytu civilní obrany v Plzeňské ulici dodnes hraje a režíruje Radim Vašínka v Krytovém divadle Orfeus. „Musím říct, že Krytové divadlo mi trochu připomíná starý Orfeus, není tu sice starodávné sklepení, ale celek působí obdobně bizarně. Voní tu vynikající zelňačka paní principálové Ireny, útlocitnější mohou posedět nad sklenkou dobrého moravského vína a nastydí nad mátovým čajem. Vybavení „co život dal“ je jednoznačným

„Po převratu hrál čtyři roky ve svém Bytovém divadle ve Zborovské ulici na Smíchově. /.../ ...návštěvníci museli vyšlapat ta čtyři patra.“

„...vždycky jsme si mysleli, že kdyby se bolševický systém zhroutil, bylo by líp. Ale to jsme netušili, že diktaturu proletariátu nahradí diktatura peněz. A zatímco bolševika člověk kolikrát mohl ukecat nebo obejít, peníze jsou netečné, nemají oči, nemají srdce.“

opakem barevných fotografií v časopisech, které nám vnucují životní styl. Chudoba je to nelíbená, ale svou přiznaností a jedinečností příjemná. Nežili jsme si s naším divadlem nikdy nad poměry, ale vždycky jsme si mysleli, že kdyby se bolševický systém zhroutil, bylo by líp. Ale to jsme netušili, že diktaturu proletariátu nahradí diktatura peněz. A zatímco bolševika člověk kolikrát mohl ukecat nebo obejít, peníze jsou netečné, nemají oči, nemají srdce.“ Krytové divadlo Orfeus inscenovalo postupně titul *Vrať mi moje játra*, poezii Ludvíka Kundery, Miroslava Holuba, Dubillardovy *Dialogy* v česko-moravské premiéře, Gogolovy *Ženichy*, Saltykovu-Ščedrinovu *Výhodnou svatbu*, inscenaci *Máme doma veverka, má červenou prdelku* od trojice autorů Kadubec, Hoff, Vašínska, dále Moštěkův titul *To by v tom byl čert, aby zas nikdo nepřišel* a jiné. Uvedlo Jefferse, Aldingtona, Mikuláška, Sedláka, barokní texty... Krytové divadlo Orfeus hraje dvakrát týdně, ve středu a v pátek. Nezbyvá než Radimu Vašínskému popřát k narozeninám věrné diváky!